

FELIKS COGIEL

Oleśno Śl.

Występowanie białaczki bydła w pow. Oleśno Śl.

W ostatnich latach gwałtownie wzrasta ilość stwierdzonych na terenie kraju przypadków białaczki bydła (1, 11, 14, 13, 17), która na ziemiach zachodnich i północnych powoduje duże straty gospodarcze, zwłaszcza w hodowli wielkostatnej. Równocześnie prowadzone są obserwacje nad współzależnością białaczki bydła i chorób nowotworowych ludzi (1, 2, 3). Opracowano również uproszczoną metodę rozpoznania hematologicznego białaczki (9) i wprowadzony został obowiązek badania na białaczkę w stadach bydła zarodowego (11). Powyższe fakty stwarzają konieczność prowadzenia systematycznej inwentaryzacji występujących na terenie kraju ognisk białaczki bydła.

Niniejsze doniesienie jest próbą przedstawienia bliższych danych o występowaniu ognisk guzowatej postaci białaczki bydła na terenie powiatu Oleśno Śl. w latach 1964—1966. Na tutejszym terenie już od kilkunastu lat notowano w niektórych oborach straty w pogłowie bydła spowodowane białaczką. Ostatnio obserwuje się wzrost ilości zachorowań. Zebrane tu przypadki przedstawiały w całości typowe zmiany dla guzowatej postaci białaczki limfatycznej. W 14 przypadkach pobrano i przekazano do badań histopatologicznych wycinki zmienionych narządów. We wszystkich wypadkach uzyskano histologiczne potwierdzenie rozpoznania białaczki limfatycznej. Lokalizację i ilość stwierdzonych ognisk białaczki bydła w latach 1964—1966 przedstawiono na tab. 1 i na schematycznej mapie pow. Oleśno Śl.

no w oborze wielkostatnej jak i w zagrodzie indywidualnej. Nie można jednak ustalić bliższej wzajemnej zależności między tymi ogniskami. Ogółem średni stan pogłowia krów własności indywidualnej w 11 miejscowościach, w których stwierdzono występowanie guzowatej postaci białaczki wynosił w latach 1964—1966 około 2.600 szt. Straty krów z powodu białaczki wynoszą więc 0,54%. W oborach państwowych z występującą stacjonarnie białaczką średni stan krów wynosił w tym samym czasie tylko 1 044 sztuk, zaś straty z powodu białaczki, 35 krów, co stanowi 3,40%. W niektórych oborach wielkostatnych straty te w omawianym okresie wynoszą już prawie 10% średniego stanu pogłowia krów. Białaczka zajmuje naczelną rolę w przyczynach strat bydła dorosłego w oborach wielkostatnych. Powyższe cyfry odnoszą się jak wspomniano do miejscowości i zagród objętych białaczką bydła. Całkowita ilość pogłowia krów w tut. powiecie wynosiła średnio w latach 1964—1966 około 13.500 sztuk. W stosunku do tej ilości straty z powodu białaczki wynosiły 0,36%. Wszystkie wypadki guzowatej postaci białaczki dotyczyły krów.

Cyfry powyższe nie odzwierciedlają wszystkich strat spowodowanych białaczką bydła. Nie brano pod uwagę eliminowania z hodowli krów,

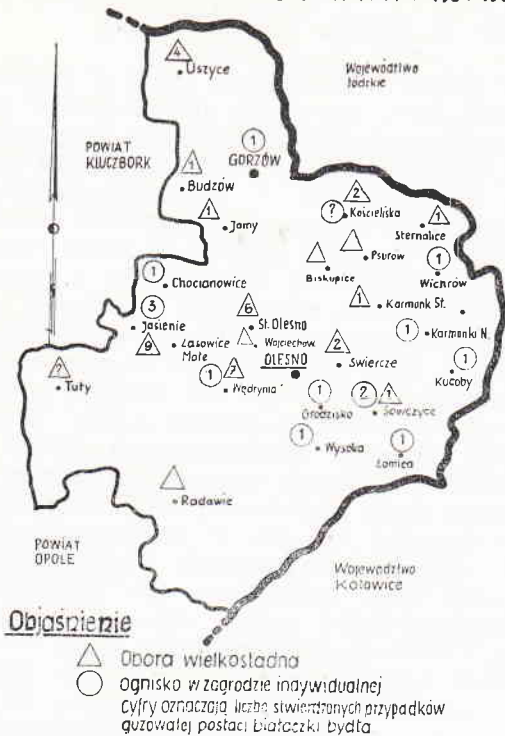
Tab. 1. Wykaz przypadków guzowatej postaci białaczki bydła w stosunku do średniego stanu pogłowia krów w latach 1964—1966 w gospodarstwach rolnych indywidualnych i państwowych na terenie powiatu Oleśno Śl.

L. p.	Sektor prywatny						Sektor państwowy							
	Miejscowość	1964	1965	1966	Razem	Śred. stan krów	%	Miejscowość	1964	1965	1966	Razem	Śred. stan krów	%
1	Jasienie	2	1	x	3	320	0.94	PGR Lasowice Małe	2	3	4	9	95	9.5
2	Chocianowice	1	x	x	1	320	0.31	Inst. Ziem. St. Oleśne	—	4	2	6	155	3.85
3	Wędrynia	x	x	1	1	130	0.77	PGR Wędrynia	2	3	2	7	90	7.80
4	Gorzów Śl.	x	x	1	1	360	0.28	SHR Uszyce	x	2	2	4	150	2.70
5	Karmonki Nowe	x	1	x	1	280	0.36	PGR Karmonki St.	x	x	1	1	75	1.35
6	Wichrów	x	1	x	1	290	0.34	PGR Sternalice	1	x	x	1	100	1.0
7	Kucoby	x	x	1	1	70	1.4	PGR Kościeliska	x	x	2	2	70	2.85
8	Wysoka	x	1	x	1	245	0.41	PGR Jamy	x	x	1	1	102	0.98
9	Łomnica	x	1	x	1	300	0.33	PGR Budzów	x	x	1	1	30	3.30
10	Sowczyce	1	x	1	2	175	1.14	PGR Sowczyce	1	x	x	1	83	1.20
11	Grodzisko	x	1	x	1	110	0.91	PGR Świercze	1	x	1	2	90	2.20
Razem		4	6	4	14	2600	0.54		7	12	16	35	1040	3.40

Jak wynika z tabeli 1 ilość ognisk białaczki bydła na tutejszym terenie zwłaszcza w sektorze państwowym stale wzrasta. Wzrosła też ilość strat w pogłowie krów spowodowanych tą chorobą. Obecnie guzowatą postacią białaczki bydła stwierdzono już w 20 miejscowościach. Występuje ona w 11 oborach wielkostatnych (na ogólną liczbę 16 w powiecie) i w 14 zagrodach indywidualnych. Jedynie w dwóch miejscowościach białaczka bydła występuje zarów-

przyczyną wybrakowania których mogły być zmiany białaczkowe. To samo dotyczy notowanych w terenie działania kilku PZLZ tut. powiatu zmian nowotworowych u krów, jednak nie poddanych badaniu histopatologicznemu. Poza tym lata 1964—1966 były okresem intensywnego zwalczania gruźlicy bydła w tut. powiecie. W tym czasie uległo całkowitej likwidacji kilka dużych stad w oborach państwowych, gdzie poprzednio obserwowano wystę-

WYSTĘPOWANIE GUZOWATEJ POSTACI BIAŁACZKI BYDŁA NA TERENIE POWIATU OLESNO SL. W LATACH 1964-1966.

powanie częstych przypadków białaczki bydła. Wprowadzenie do tych obór wolnego od gruźlicy młodego bydła (w wieku przedbiałaczkowym) spowodowało względne zahamowanie strat wywołanych białaczką. Z drugiej strony związana z akcją zwalczania gruźlicy wymiana bydła między gospodarstwami, zwłaszcza cieląt i młodzię przyczyniła się do rozwleczenia choroby do obór dotychczas wolnych od białaczki. Już w początkach badań nad białaczką bydła (14) zwrócono uwagę na to, że występowanie choroby w jakiejś oborze związane jest z uprzednim wprowadzeniem do stada zwierząt z obór lub terenów objętych białaczką. Taki przykład zakażenia obory obserwowano również na tut. terenie. W PGR S. pierwszy przypadek białaczki u krowy stwierdzono w roku 1964. Dnia 9.7.1964 r. poddano ubojowi z powodu guzowatej postaci białaczki krowę sprowadzoną w wieku 3 tygodni z PGR W., w którym od dawna notowano częste przypadki białaczki bydła. Matka wyżej wymienionej krowy została w 1964 roku skierowana na rzeź z powodu zmian w narządzie rodnym, które klinicznie określone zostały wtedy jako zmiany gruźlicze. Następny przypadek klinicznej postaci białaczki w oborze PGR S. stwierdzono pod koniec 1965 roku. W marcu 1966 roku przeprowadzono badanie hematologiczne całego pogłowia krów (105 szt.) i w oparciu o klucz Goetzego ujawniono 24 sztuki (22,6%) z postacią leukemiczną (subkliniczną) białaczki bydła. Przykład ten jest typowy i charakterystyczny dla szerzenia się białaczki w hodowli wielko-

stadnej. Potwierdza on zakaźny charakter schorzenia. Sporadyczne jeszcze przypadki białaczki bydła w hodowli indywidualnej mają chyba to samo tło etiologiczne co enzoootyczna białaczka w oborach wielkostadnych, choć nie udało się dotychczas stwierdzić z całą pewnością enzoootycznego charakteru białaczki bydła w zagrodach indywidualnych. Wprawdzie w jednej zagrodzie w latach poprzednich notowano 2 przypadki białaczki nie brano ich jednak pod uwagę we własnym zbiorze dokumentacji gdyż nie były one zbadane histopatologicznie. W 1966 r. autor miał możliwość obserwowania następnej krowy z tej zagrody (siostra i córka krów poprzednich) podejrzanej o białaczkę. Dwukrotne badania hematologiczne dały wyniki dodatnie i w wysokim stopniu potwierdziły podejrzenie białaczki limfatycznej. Badania poubojowe w kierunku białaczki łącznie z badaniami histopatologicznym węzłów chłonnych i narządów wewnętrznych dały wynik negatywny. Przyczyną choroby i zmian hematologicznych było: *peritonitis circumscripta adhaesiva*. Krowę tę należało wg klucza Goetzego zakwalifikować do grupy IV (-b).

Uwagi ogólne i wnioski

Jak wynika z piśmiennictwa i własnych spostrzeżeń białaczka powoduje już w naszym kraju znaczne straty gospodarcze. Straty te są tym dotkliwsze, że dotyczą krów w wieku maksymalnej zdolności produkcyjnej (7) i obór o dobre i intensywnie prowadzonej gospodarce hodowlanej w większości wolnych od gruźlicy i brucelozy. Obserwuje się stałą tendencję do szerzenia się białaczki w oborach dotychczas wolnych od tej choroby. Ekspansja enzoootycznej białaczki bydła na nowe tereny i prace eksperymentalne nad tą chorobą (4, 5, 14, 16) potwierdzają jej zakaźną etiologię. Rozpoznanie choroby w stadium guzowatym oparte jest na badaniach klinicznych i badaniach pośmiertnych (anatomopatologicznych i histopatologicznych). Podstawową metodą diagnostyczną białaczki bydła w stadium subklinicznym są badania hematologiczne, które umożliwiają ujawnienie zwierząt podejrzanych i ocenę stopnia zakażenia stad w oparciu o tzw. klucze białaczkowe (Goetze i wsp. — 8, Bendixen — 6, Tolle — 16). Powyższe dane wskazują na celowość włączenia białaczki bydła do chorób zwalczanych z urzędu. Z doświadczeń nad zwalczaniem innych chorób zaraźliwych wiemy, że osiągnięcie pozytywnych i trwałych rezultatów możliwe jest jedynie przy zastosowaniu radykalnych metod i znacznych nakładów finansowych. Dopóki nie zostanie opracowany program likwidacji białaczki bydła i dopóki warunki ekonomiczne nie pozwolą na realizację zorganizowanej akcji zwalczania tej choroby — koniecznością staje się wydanie wstępnych zarządzeń zapobiegających dalszemu rozprzestrzenianiu się białaczki bydła. Wydaje się iż należałoby wprowadzić:

- 1) Obowiązek zgłaszania i urzędowego rejestrowania każdego przypadku stwierdzonej białaczki bydła.
- 2) Ograniczenie obrotu zwierzętami hodowlanymi z obór i terenów objętych białaczką bydła.
- 3) Badanie hematologiczne w oborach, w których stwierdzono występowanie białaczki.
- 4) Izolację sztuk chorych i podejrzanych, wyłączenie ich z procesu rozrodo i stopniowe przekazywanie na ubój.

Piśmiennictwo

1. Aleksandrowicz J., Wolska A., Szuperski T.: Pol. Tyg. Lek. XIX, 13, 1964.
2. Aleksandrowicz J., Halecki J., Janicki K.: Medycyna Wet. XXI, 11, 666, 1965.
3. Aleksandrowicz J., Janicki K., Halecki J.: Biuletyn III Zjazdu PTNW, 315, 1966.
4. Bederke G., Tolle A.: Zbl. f. Vet. Med. B, 11, 5, 433, 1964.
5. Bederke G., Tolle A., Loppnow H.: Zbl. f. Vet. Med. B, 14, 32, 1967.
6. Bendixen H. J.: Dtsch. tierärztl. Wschr. 67, 57, 1960.
7. Cegiel F.: Medycyna Wet. 9, 535, 1966.
8. Goetze R., Ziegenhagen G., Merkt. H.: Mh. f. Thk. 5, 1963.
9. Grundboeck M.: Biuletyn III Zjazdu PTNW, 317, 1966.
10. Haremski T.: Medycyna Wet. 5, 293, 1966.
11. Instrukcja tymczasowa Nr. 17, Min. Rol. Dep. Wet. z dn. 14 lipca 1966.
12. Jasiewicz J.: Biuletyn III Zjazdu PTNW, 317, 1966.
13. Meuszyński St.: Medycyna Wet. 4, 1965.
14. Rosenberger G.: Dtsch. tierärztl. Wschr. 15, 16, 410, 1963.
15. Tolle A.: Zbl. f. Vet. Med. B, 12, 4, 281, 1965.
16. Tolle A.: Bull. Int. Epiz. 66, XXXIV, Session Générale, 1966.
17. Wolska A.: Medycyna Wet. 1, 39, 1966.

Adres autora: Feliks Cegiel, Oleśno Śl., ul. Częstochowska 5b.

Цогель Ф. — Лейкоз крупного рогатого скота на территории уезда Олесно Сл.

В годах 1964—66 установили не меньше 49 случаев туморозной формы лимфатического лейкоза (0,2% всего поголовья). У коров убытки равнялись в общем 0,36%, а в больших хозяйствах 2,3%, в некоторых совхозах даже 10%.

Описали случай заражения фермы, свободной до того времени от лейкоза в связи с введением теленка из хозяйства где раньше наблюдали у крупного рогатого скота энзоотию этой болезни.

Cogiel F. — The occurrence of leukaemia in cattle in the district of Oleśno Śląskie.

In the years 1964—1966 in the district of Oleśno Śląskie 49 cases of the tumorous form of lymphatic leukaemia in cows were confirmed. This number is 0.2% of the total number of cattle. The proportion of losses to the total number of cows is 0.36% and in large herds 2.3%. In some State farms in the period under discussion the losses reach 10%. In private farms the disease occurs much more rarely. The author describes a case of infection in cattle-sheds so far free of the disease by means of a calf brought from sreds in which there had been enzootic cattle leukaemia.

MICHAŁ BOHOSIEWICZ, BARBARA MIKOŁAJCZAK-BOŻIŁÓW

Zatrucia paszowe i roślinne w świetle badań laboratoryjnych

Zakład Toksykologii Katedry Farmakologii Wydz. Wet. WSR we Wrocławiu

Kierownik Katedry: prof. dr T. GARBULINSKI

Kierownik Zakładu: doc. dr M. BOHOSIEWICZ

Do zatruc paszowych dochodzi najczęściej w następstwie nagłej zmiany karmy, jednostronnego żywienia, podawania pasz zepsutych, karmienia paszami dobrymi lecz niewłaściwymi dla pewnych gatunków zwierząt itp. W okresie kilku ostatnich lat przebadano w tutejszym Zakładzie dużą ilość takich przypadków.

Do stosunkowo często stwierdzanych zatruc należą zachorowania występujące na tle żywienia mieszankami pasz treściwych. Krajowy przemysł paszowy produkuje mieszanki dla poszczególnych gatunków zwierząt z uwzględnieniem określonych okresów ich rozwoju względnie produktywności. Podstawowa receptura przewiduje stałą wartość pokarmową oraz właściwy dla danego gatunku zwierząt zestaw poszczególnych składników, a ze względu na występujące niekiedy chwilowe braki pewnych surowców zezwala również na zastępowanie niektórych składników innymi. W takich wypadkach, przy zachowaniu obowiązującej zawartości białka i wartości pokarmowej ilościowej i jakościowej stosunek poszczególnych komponentów może niekiedy poważnie odbiegać od składu przewidzianego recepturą podstawową i tym samym nie być właściwym dla danego gatunku zwierząt. U zwierząt żywionych przez dłuższy czas jakąś określoną paszą, podanie nowej partii mieszanki, w której proporcja poszczególnych składników jest odmienna niż w poprzednio skarmianej może wywołać zaburzenia w zdrowiu, przebiegające subklinicznie albo wśród mniej lub bardziej

wyraźnych objawów klinicznych. Tego rodzaju zachorowania nierzadko uchodzą uwadze personelu obsługującego i są trudne do rozpoznania.

W skład mieszanek treściwych wchodzi dodatki mineralne, które w normalnej ilości nie są niebezpieczne dla zdrowia ale zbyt duża zawartość może wywołać ostre zatrucie kończące się niekiedy śmiercią zwierząt. Chodzi tutaj głównie o mocznik i sól kuchenną — zarówno o nadmiar jak i stopień rozdrobnienia oraz bardziej lub mniej dokładne wymieszanie ich w paszy.

W naszej praktyce laboratoryjnej niejednokrotnie badaliśmy przypadki zatruc bydła, spowodowane karmieniem mieszanką „B” o zbyt dużej zawartości mocznika, albo w której mocznik był zbrylony i niedokładnie wymieszany z pozostałymi składnikami. W próbkach mieszanek podawanych w krytycznym czasie oraz w resztkach ze żłobów znajdowano mocznik w ilościach: 4,21; 9,59; 9,57; 5,02; 3,38; 3,58; 4,05; 7,17; 9,19; 15,62%; w jednym wypadku w paszy z magazynu znaleziono 34,84%, a w 4 próbkach resztek ze żłobu — 27,49 do 79,14% mocznika. Niekiedy chorowały jedynie te sztuki, które otrzymały mieszankę z jednego tylko worka, pozostałe natomiast zwierzęta, karmione paszą z innych worków tej samej partii, nie wykazały żadnych zaburzeń w zdrowiu. Czasami dochodziło do zatruc po podaniu paszy, w której mocznik znajdował się wprawdzie w normalnej ilości lecz był zbrylony.